

10. Титаренко Т.М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності. – К.: Либідь, 2003.

11. Чеснокова И.И. Самосознание, самореализация и самодетерминация личности. – М.: Наука, 1982.

In article theoretical bases of a problem of professional self-determination of senior pupils are marked and possible directions of the practical help of the school psychologist are specified to young men and girls in a choice of a trade.

Keywords: vocational counselling, professional self-determination, personal self-determination, the subject of work, object of work, professional requirements to a trade, psychological requirements to the person in the trades, professionally focused occupations.

Отримано 24.03.2009

УДК 159.923.2:371.147.134

М.О. Чайнська

ДО ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ ПРОФЕСІЙНОГО АКСІОГЕНЕЗУ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

У статті здійснено аналіз основних підходів до проблеми психологічних чинників професійного аксіогенезу. Проведено множинний регресійний аналіз залежності професійного аксіогенезу студента-педагога від емпіричних психологічних чинників. Здійснено оцінку прогностичної значимості отриманої регресійної залежності.

Ключові слова: професійний аксіогенез, психологічні чинники, оптимізація, актуальний смисловий стан, сенсожиттєві орієнтації, аксіологічні вимоги професії, професійні позиції вчителя, регресійне рівняння.

В статье осуществлен анализ основных подходов к проблеме психологических факторов профессионального аксиогенеза. Проведен множественный регрессионный анализ зависимости профессионального аксиогенеза студента-педагога от

эмпирических психологических факторов. Осуществлена оценка прогностической значимости полученной регрессионной зависимости.

Ключевые слова: профессиональный аксиогенезис, психологические факторы, оптимизация, актуальное смысловое состояние, смысложизненные ориентации, аксиологические требования профессии, профессиональные позиции учителя, регрессионное уравнение.

У психологічній науці професійний аксіогенез розглядається з різних теоретичних позицій. Численними дослідженнями продемонстровано значний вплив на розвиток професійних ціннісних орієнтацій таких психологічних феноменів, як суб'єктність, стратегії життя, ідентичність, установки, мотиви, спрямованість, сенсожиттєві орієнтації, динамічні смислові стани, система ставлень особистості тощо (К.О. Абульханова-Славська, Б.Г. Ананьев, О.Г. Асмолов, І.Д. Бех, Л.І. Божович,

М.Й. Боришевський, Б.С. Братусь, А.В. Брушлинський, Л.Ф.Бурлачук, Ф.Ю. Василюк, Л.С. Виготський, З.С. Карпенко, О.Ф. Лазурський, Д.О. Леонтьєв, О.М. Леонтьєв, Б.Ф. Ломов, С.Д. Максименко, В.М. Мясичев, С.Л. Рубінштейн, В.А. Серий, В.В. Столін, В.Е.Чудновський, В.О. Ядов, М.С. Яницький та ін.).

Незважаючи на низку фундаментальних досліджень цієї проблеми у психології, недостатньою є кількість експериментальних досліджень професійного аксіогенезу та його зв'язку з іншими психологічними феноменами. Окрім того, виникають певні термінологічні відмінності, що ускладнюють процес аналізу професійного аксіогенезу та відзначається дефіцит психодіагностичного інструментарію щодо його вивчення. Саме тому метою нашого дослідження є вивчення психологічних чинників професійного аксіогенезу студентів – майбутніх педагогів.

Ґрунтуючись на фундаментальних положеннях психологічної теорії, ми визначаємо професійний аксіогенез як індивідуальний, послідовний, неперервний, закономірний процес розвитку професійних ціннісних орієнтацій особистості, що детермінований специфікою професійної діяльності.

Здійснений нами теоретичний аналіз свідчить про існування різних підходів до розуміння природи аксіогенезу та психологічних чинників, які впливають на цей процес. Психологічний чинник ми розуміємо як рухому силу певного феноменологічного процесу, що визначає його характер чи окремі риси. До таких чинників

дослідники (К.О. Абульханова-Славська, Л.І. Анциферова, О.Г. Асмолов, Б.С. Братусь, Л.І. Божович, Ф.Ю. Василюк, Є.І. Ісаєв, Д.М. Завалишина, Є.О. Климов, Д.О. Леонт'єв, О.М. Леонт'єв, В.Ф. Сержантов, А.В. Серий, В.І. Слободчиков, В.Е. Чудновський, Р.Х. Шакуров та ін.) відносять смислові ставлення, смислові установки, сенсожитеві орієнтації, актуальний смисловий стан, загальну осмисленість життя особистості тощо. Логіка нашого дослідження зробила актуальним подальший феноменологічний аналіз вказаних понять і, зокрема, їх впливу на професійний аксіогенез. Так, розглядаючи поняття «смислу» в аспекті індивідуальності, В.І. Слободчиков та Є.І. Ісаєв визначають його як «усвідомлення абсолютної цінності події та вчинку і одночасно суб'єктивне переживання цієї цінності» особистістю [9, с. 506-507]. Смысл має прояв у будь-яких ставленнях суб'єкта. На думку А.В. Серого, це ставлення можна назвати ціннісним, оскільки спрямованість цього ставлення детермінована суб'єктивним стандартом чи ідеалом суб'єкта сприймання [9]. У результаті смислового ставлення вироблюється ціннісна спрямованість особистості на певні явища об'єктивної реальності, що переживається на суб'єктивному рівні, тобто ціннісна орієнтація особистості (Л.І. Божович, А.В. Серий, М.С. Яницький), сутність якої полягає у вибірковому ставленні суб'єкта до суспільних цінностей, системі індивідуальних установок, переконань, переваг, опосередкованих особистісними смислами. Ціннісна орієнтація, виконуючи функцію орієнтувальної реакції для особистості, відображає смислову сторону спрямованості особистості, її внутрішню, змістовну основу зовнішньої взаємодії з різними явищами дійсності [12]. Отже, у такий спосіб відчуття смыслу дає початок цінностям, які, у свою чергу, «синергетично підсилюють відчуття смыслу» [7].

На важливість просторово-часових характеристик осмисленості життя вказують дослідники Л.І. Анциферова, М.М. Бахтін, Ф.Ю. Василюк, В.К. Вілюнас, Ю. Мінковські, А.В. Серий, В.Є. Чудновський та ін. Зокрема, осмислення всіх часових локусів Л.І. Анциферова вважає «механізмом збагачення особистості латентними новоутвореннями пройдених стадій, які оцінюються і переосмислюються нею з позиції актуального теперішнього» [2, С. 61]. М.М. Бахтін зазначає, що «осмислювати самого себе активно – означає освічувати себе майбутнім смыслом; поза ним немає Я для самого Я» [4, с. 105].

Процес розвитку професійних ціннісних орієнтацій обумовлено «адекватним осмисленням реальності», який Ю. Мінковські визначає як акт свідомості, що відбувається «зараз», в якому особистість переживає смисл свого «минулого», що є для неї досвідом і має певну цінність, і проектує у «майбутнє» особистісні уявлення, очікування та плани, які виступають для неї ціннісними орієнтирами діяльності у «теперішньому» часі [8]. Досліджуючи вплив актуального смислового стану на професійний аксіогенез, слід враховувати, що пережиті факти «минулого» та «неінтерналізоване майбутнє» є стратегічно важливими, оскільки особистісні смисли всіх часових локусів утворюють суб'єктивну реальність індивіда. Актуальний смисловий стан, за А.В. Серим, це процес цілісного переживання суб'єктом себе щодо оточуючої дійсності, що визначає адекватність поведінки та ефективність діяльності у конкретних життєвих умовах [8].

Теоретичний аналіз досліджень дозволяє з достатнім ступенем впевненості припустити, що одним із суттєвих психологічних чинників процесу професійного аксіогенезу є мотивація професійної діяльності, оскільки розвиток та реалізація термінальних ціннісних орієнтацій можуть бути ефективними тільки за умови їх концентрування навколо мотиваційного ядра особистості фахівця, його професійно значущої спрямованості [1]. Обґрунтованість такого підходу підтверджується відомим у психології зближенням понять «ціль», «цінність» і «смисл» за умови, якщо йдеться про єдність термінальних цінностей, життєвих цілей та граничних смислів, які є кінцевими та самодостатніми (К.О. Абульханова-Славська, Б.С. Братусь, Ф.Ю. Василюк, З.С. Карпенко, Д.О. Леонтьєв, О.М. Леонтьєв, І.О. Мартинюк, Г. Олпорт, М. Рокіч, І. Ялом та ін.). Так, Ф.Ю. Василюк підкреслюючи факт існування зв'язку цінностей та смислоутворюючих мотивів особистості, зазначає, що одночасно у процесі набуття нових мотиваційних якостей відбувається стрибок у ступені осмисленості цінностей, у результаті якого «цінність з «видимого», з об'єкту перетворюється на те, завдяки чому видно все інше, - у внутрішнє смислове світло» [8, с. 127].

Дотримання аксіологічних вимог професії педагога може бути ефективним тільки тоді, коли фахівець прагне до їх реалізації на внутрішньо-особистісному, ціннісно-мотиваційному рівні, що трансформує ці аспекти у змістову основу його мотивації професійної діяльності. На думку Т.І. Александрової, структура

професійних мотивів майбутнього педагога в ідеалі повинна відповідати гуманістичній суті і призначенню професії. Інакше «мотиваційна основа діяльності спотворюється, виникають конфлікти усередині самої особистості, оскільки необхідність виконувати певну діяльність і відсутність адекватної цій діяльності мотиваційної основи, призводить до того, що професія сприймається як нав'язана ззовні» [1].

Особливого значення набуває зв'язок розвитку ціннісних орієнтацій із спрямованістю особистості. Так, дослідники вказують на виконання функції спрямованості смислоутворювальним мотивом (О.М. Леонт'єв), динамічною тенденцією (С.Л. Рубінштейн), домінуючою тенденцією (В.М. М'ясищев), динамічною організацією (Н. Прангішвілі), на усвідомлення цінностей екзистенції і пошук сенсу індивідуального життя (В. Франкл), на тенденцію само актуалізації (А.Маслоу) тощо. Як зазначає О.М. Краснорядцева, роль ціннісних орієнтацій полягає у тому, що вони «детермінують професійну діяльність, забезпечуючи зміст спрямованості і надаючи сенс професійним діям» [13, с. 28]. На обернену залежність вказує Н.М. Максимчук: «важливою психологічною умовою становлення належних ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя є сформованість високого рівня професійно-педагогічної спрямованості особистості майбутнього педагога» [7].

Загалом у сучасних дослідженнях (І.В. Абакумова, О.Г. Асмолов, В.П. Зінченко, О.В. Клочко, Ф. Зеєр та ін.) підкреслюється те, що професійна спрямованість особистості, як прояв структури і змісту сенсожиттєвої концепції майбутнього фахівця, буде впливати на вибір сенсожиттєвих стратегій у процесі здійснення ним професійної діяльності.

Обираючи особистісний сенс, суб'єкт здійснює вибір професійної позиції, яка усвідомлюється і виражається завдяки «значенню для себе». Тому у дослідженні особливостей професійного аксіогенезу, релевантним для нас є положення про зв'язок ціннісно-сислової сторони діяльності та професійної позиції педагога (Є.І. Ісаєв, Р.Г. Каменський, С.І. Краснов, О.Б. Мартинюк, Н.Б. Нестерова, О.Б. Орлов, В.І. Слободчиков, В.Ф. Шаталов, Н.І. Шліхова, О.Г. Юдіна та ін.). Так, на думку Н.І. Шеліхової, професійна позиція може бути представлена як єдність професійної свідомості, професійної діяльності і системи ставлень. У дослідженнях В.І. Слободчикова, Р.Г. Каменського, С.І. Краснова професійна позиція визначається як відповідальне

ставлення до цінностей і способів реалізації діяльнісних норм. На думку Е.Г. Юдіної, професійна позиція педагога є відносно стійким феноменом свідомості і визначає той тип взаємодії з учнем, який буде реалізовано цим педагогом у його діяльності. Як зазначає В.І. Слободчиков, ціннісні орієнтації, які регулюють і спрямовують діяльність фахівця, є системоутворюючим компонентом професійної позиції як сукупності когнітивної, емоційної і поведінкової сфер особистості [10, с. 63 – 72]. Унікальність педагогічної позиції полягає у тому, що її продукує «зустріч» вчителя із учнем: в особистісній позиції вчитель завжди зустрічається з іншою особистістю, у власне професійній – з умовами її становлення і розвитку [10, с.63 – 72.]. Водночас, діалог як зустріч, спів-буття суб'єктів освітнього простору є, за З. Карпенко, «універсальним психологічним механізмом аксіогенезу особистості» [6, с. 7]. Ґрунтуючись на цих положеннях, ми визначає професійну позицію як інтегральну і системну характеристику професійного аксіогенезу майбутнього педагога.

Ґрунтуючись на теоретичних положеннях, можемо стверджувати, що психологічними чинниками професійного аксіогенезу особистості є комплекс взаємопов'язаних особистісних проявів:

- 1) ціннісна предметність як об'єктивна основа і передумова виникнення смислу;
- 2) актуальний смисловий стан, що визначає сенсожиттєві орієнтації і позначається на ступені осмисленості життя особистості;
- 3) професійна спрямованість та мотивація професійної діяльності, що знаходяться у діалектичній єдності і обумовлюють рівень професійного аксіогенезу особистості;
- 4) професійні позиції (центрації) як значуща детермінанта системи ціннісних ставлень особистості до себе, всіх суб'єктів освітнього процесу і професії загалом.

Дослідження показників за кожним із зазначених психологічних феноменів та встановлення їх кореляції у процесі професійного аксіогенезу відбувалося у нашому експериментальному дослідженні (табл. 1). У ньому брали участь 237 респондентів – студентів IV курсу Тернопільського національного педагогічного університету ім. В.Гнатюка та Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т.Г. Шевченка.

Таблиця 1

**Дослідження емпіричних чинників професійного
аксіогенезу майбутнього педагога**

№ пп	Особистісні прояви	Методики дослідження
1.	Актуальний смисловий стан	Тест «Сенсожиттєві орієнтації» Д.О. Леонтєєва у модифікації А.В. Сєрого, А.В. Юпітова
2.	Професійно значущі цінності	Методика Ш.Шварца на виявлення мотиваційних типів цінностей
3.	Професійні позиції (центрації) вчителя	Опитувальник «Професійні центрації вчителя» О.Б. Мартинюк
4.	Мотивація професійної діяльності	Методика на визначення мотиваційного комплексу М. Замфір у модифікації О.А. Реана
5.	Професійна спрямованість особистості	Орієнтувальна анкета В. Смекало, М. Кучери.

Задля інтерпретації наявних варіацій угруповань емпіричних показників професійного аксіогенезу студентів-педагогів у сукупній вибірці, а також для встановлення значущості цих показників у досліджуваній процес, було застосовано множинний регресійний аналіз. Регресійний аналіз – це група методів багатовимірного аналізу даних, що дозволяє оцінити вплив декількох номінальних незалежних ознак на залежну ознаку. Регресійний аналіз – статистична модель, яку використовують для визначення залежності між критеріальними (змінними) та однією або кількома предикторними (незалежними) величинами. Під час застосування лінійного регресійного аналізу для визначення функції окремого психологічного феномену, загальний процес професійного аксіогенезу розглядають як змінну величину, залежну від певного чинника, який виступає як незалежна величина.

Вивчення мотиваційних типів цінностей за методикою Ш.Шварца показало, що достовірний внесок у професійний аксіогенез здійснюють наступні типи цінностей: «насолада», «соціальність» та «зрілість». Причому, «соціальність» ($r=0,29$, $p=0,013$) та «зрілість» ($r=0,30$, $p=0,007$) проявляються як позитивні показники, а «насолада» ($r=-0,31$, $p=0,004$) – як негативний (табл.2.2). Ця залежність описується регресійним рівнянням: f (тип

цінності) = 1,515371 - 0,145661 × (Насолода) - 0,052653 × (Досягнення) - 0,058908 × (Соціальна влада) + 0,112671 × (Самовизначення) - 0,064565 × (Стимуляція) - 0,022366 × (Конформізм) - 0,051454 × (Підтримка традицій) + 0,168712 × (Соціальність) - 0,037892 × (Безпека) + 0,210469 × (Зрілість) + 0,109980 × (Соціальна культура) - 0,061268 × (Духовність), де вплив показника вірогідний за $p < 0,05$.

Знайдена залежність свідчить про те, що з ростом прагнення до насолоди і розваг у майбутнього педагога зменшується стримування дій і намірів, які можуть зашкодити іншим і не відповідають соціальним очікуванням, стають менш значущими цінності соціального порядку, почуття приналежності, а також розуміння, терпимість і захист благополуччя інших, і навпаки. Орієнтація особистості на цінності типів «соціальність» та «зрілість» є визначальними для процесу професійного аксіогенезу і свідчить про розуміння майбутнім педагогом того факту, що розвиток особистості поза соціальною спільнотою характеризується небезпекою соціальної неадекватності, самотності, ізоляціонізму, втечі у світ ідеальних ілюзій, втрати життєвого натхнення. Психологічна сутність педагогічної професії як особистісно-орієнтованої діяльності полягає у тому, що вона завжди відбувається у просторі спів-буття – внутрішнього (особистісного) і суспільного (міжособистісного). На нашу думку, орієнтація особистості на цінності типу «зрілість» свідчить про релевантність для неї стабільності життя, впевненості у завтрашньому дні, наявності незмінних правил та зрілого розуміння життя, почуття власної гідності, розуміння свого призначення у житті, краси, внутрішньої гармонії тощо.

За результатами методики на визначення мотиваційного комплексу М. Замфір у модифікації О.А. Реана встановлено, що процес професійного аксіогенезу вірогідно залежить від всіх визначуваних у методиці показників. Однак, для внутрішньої мотивації спостерігається позитивна залежність ($r=0,64$, $p=0,000$), а для зовнішньої позитивної та зовнішньої негативної ($r=-0,19$, $p=0,012$ та $r=-0,35$, $p=0,000$) – негативна залежність, що впливає із регресійного рівняння: f (мотивація професійної діяльності) = 1,516555 + 0,568590 × (Внутрішня мотивація) – 0,211677 × (Зовнішня позитивна мотивація) – 0,225131 × Зовнішня негативна мотивація, де вплив показника вірогідний за $p < 0,05$.

Це свідчить про те, що у студентів, які залучаються у професійну діяльність заради неї самої, а не задля досягнення будь-яких зовнішніх нагород, для яких професія є самоціллю, то у них

відбувається процес професійного аксіогенезу. Відповідно, майбутні педагоги із зовнішньою мотивацією, як правило, не отримують задоволення від подолання труднощів при вирішенні навчальних завдань, тому вони вибирають більш прості завдання і виконують тільки те, що необхідно для отримання оцінки. Відсутність внутрішнього стимулу сприяє росту напруження, зменшенню спонтанності, що має пригнічуючу дію на креативність студента. Зовнішня мотивація передбачає, як правило, використання методів заохочення, стимулювання, критики, покарання і має негативний вплив на процес професійного аксіогенезу.

Результати за методикою визначення професійних позицій вчителя О.Б. Мартинюк засвідчили, процес професійного аксіогенезу вірогідно залежить тільки від двох показників – предметоцентризму ($r=-0,37$, $p=0,009$) та дитиноцентризму ($r=0,41$, $p=0,001$). Причому, встановлено обернену кореляцію цих показників у процесі професійного аксіогенезу. Ця залежність описується регресійним рівнянням: f (професійна позиція) = $2,225026 - 0,050915 \times (\text{Предметоцентризм}) - 0,019760 \times (\text{Егоцентризм}) + 0,001013 \times (\text{Конформна позиція}) + 0,084288 \times (\text{Дитиноцентризм}) + 0,024465 \times (\text{Полісуб'єктна позиція})$, де вплив показника вірогідний за $p < 0,05$.

Це вказує на те, що професійний аксіогенез відбуватиметься у особистісно-орієнтованого педагога, який ставить цілі своєї діяльності на рівні перспективного розвитку особистості учня, орієнтується на його інтереси, потреби, чутливий до проявів його особистості, визнає пріоритет індивідуальності кожного учня. Натомість, у педагога орієнтованого на навчальний предмет, чітке та послідовне структурування навчального матеріалу, знань та вмінь учнів, буде відбуватися розподіл учнів на сильних, середніх та слабких за показником успішності в оволодінні навчальної дисципліною, а не на особистісні прояви. З психолого-педагогічної точки зору така позиція педагога є особистісно-відчуженою і тому, це матиме негативний вплив на процес професійного аксіогенезу фахівця, оскільки у такий спосіб він порушує цілісність та комплексність цілей педагогічної професії.

Встановлено, що процес професійного аксіогенезу вірогідно детерміновано актуальним смисловим станом особистості. Так, результати за методикою СЖО Д.О. Леонтьєва у модифікації А.В. Серого, А.В. Юпітова показали (далі у термінології авторів) [9], що «цілі» або «психологічне майбутнє» ($r=0,36$, $p=0,000$), «процес» або «психологічне теперішнє» ($r=0,50$, $p=0,000$),

«результат» або «психологічне минуле» ($r=0,21$, $p=0,007$) впливають на процес аксіогенезу майбутнього фахівця. Ця залежність описується регресійним рівнянням: $f(\text{СЖО}) = -1,92216 + 0,03542 \times (\text{Цілі}) + 0,06131 \times (\text{Процес}) + 0,02781 \times (\text{Результат})$, де вплив показника вірогідний за $p < 0,05$.

Встановлено, що професійний аксіогенез відбуватиметься тоді, коли осмисленими для фахівця є психологічне минуле як досвід (результат реалізації завдань), теперішнє як дійсність (саморозвиток і самопізнання), майбутнє як проект (забезпечення смислової перспективи).

Одержані дані за методикою В. Смекало і М. Кучери не дають нам підстави стверджувати про вірогідний взаємозв'язок професійної спрямованості та процесу професійного аксіогенезу особистості. Утім, результати за цією методикою підлягають обробці методом регресійного аналізу шляхом пониження рівня допустимої толерантності. У цьому випадку регресійні коефіцієнти можуть змінюватися від суб'єктивних факторів.

Отже, експериментальне дослідження, спрямоване на вивчення професійного аксіогенезу як багатомірного процесу, значно прояснює його феноменологію. На основі узагальнення теоретичних положень та результатів власного експериментального дослідження, встановлено, що серед психологічних чинників, які вірогідно детермінують процес аксіогенезу майбутнього педагога є мотиваційні типи цінностей «соціальність» «зрілість» та «насолода», осмислення студентом «результату», «процесу» та «цілей» життя, внутрішня, зовнішня позитивна та зовнішня негативна мотивації професійної діяльності, домінування «дитиноцентризму» та «предметоцентризму» у професійній позиції вчителя. Експериментально встановлено, що зазначені психологічні чинники детермінують динамічність, багаторівневість професійного аксіогенезу майбутнього педагога і можуть слугувати критеріями визначення рівнів досліджуваного процесу. За допомогою множинного регресійного аналізу встановлено формулу для визначення рівня професійного аксіогенезу за кожним із зазначених показників, що істотно полегшить статистичний аналіз даних наступних експериментальних досліджень у цій сфері.

Список використаних джерел

1. Александрова Т. И. Мотивационно-смысловые установки личности педагога и их влияние на эмоциональное благополучие личности учащихся: Автореф. дис. на соискание

степени канд. психол. наук: спец. 19.00.01 «Общая психология, психология личности, история психологии» / Александрова Тамара Ивановна, Ленинградский государственный университет им. А.С. Пушкина. - Хабаровск, 2006. – 26 с.

2. Анцыферова Л.И. Психология формирования и развития личности / Л. И. Анцыферова. – М., 1996. – С. 61.

3. Балл Г.О., Перепелиця П.С. Формування готовності до професійної праці у контексті гуманізації освіти // Психологічні аспекти гуманізації освіти. Книга для вчителя / За ред. Балла Г.О. - Київ-Рівне, 1996.

4. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества / М.М. Бахтин. – М.: Искусство, 1979. – 424 с.

5. Ермолаев О.Ю. Математическая статистика для психологов: Учебник / О.Ю. Ермолаев. – 2-е изд., исп. – М.: Московский психолого-социальный институт: Флинта, 2003.– 336 с.

6. Карпенко З. С. Герменевтика психологічної практики / З.С. Карпенко. – К.: РУТА, 2001. – 160 с.

7. Максимчук Н. П. Психологічні особливості становлення ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя у процесі професійної підготовки: Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец.10.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / Максимчук Наталія Петрівна; Інститут психології імені Г.С.Костюка, лабораторія психології особистості, АПН України. — Київ, 2000. – 21 с.

8. Серый А. В. Трансформация системы личностных конструктов как механизм динамики актуальных смысловых состояний в ходе психологического тренинга / А. В. Серый, М. С. Яницкий // Ползуневский вестник. –№ 5-6. – Барнаул, 2004.– С. 191 - 199.

9. Слободчиков В. И. Индивидуальность как встреча с собой – другим / В. И. Слободчиков, Е. И. Исаев // Психология личности.– Т.2: Хрестоматия.–Самара: Издательский дом «БАХРАХ», 1999.– С. 500 – 508.

10. Слободчиков В.И. Психологические основы личностно-ориентированного образования / В.И.Слободчиков // Лучшие страницы педагогической прессы. – 2001. – № 4. – с. 63 – 72.

11. Яницкий М.С. Ценностные ориентации личности как динамическая система / М.С. Яницкий. – Кемерово: Кузбассвузиздат, 2000. – 204 с.

The analysis of main approaches of the problem of psychological factors of professional axiogenesis was done. The multivariate regression analysis of the dependence between professional axiogenesis of student – pedagogue and empiric psychological factors has been performed. The forecasting accuracy of obtained regression model was estimated.

Key words: professional axiogenesis, psychological factors, optimization, actual sense state, sense-vital orientations, axiological requirements of profession, professional positions of teacher, regressive equalization.

Отримано 21.04.2009

УДК 159.9.01"18-19": (477.44)

О.А. Чеканська

ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ПСИХІКИ ДУШЕВНОХВОРИХ НА ПОДІЛЛІ (XIX – ПОЧАТОК XX СТОЛІТТЯ)

У статті висвітлюються проблеми дослідження психіки душевнохворих на Поділлі, здійснюється історичний аналіз розвитку становлення психологічної допомоги у XIX – на початку XX століття.

Ключові слова: психіка, душевнохворі, історія психології, Поділля.

В статье рассматриваются проблемы исследования психики душевнобольных на Подолье, осуществляется исторический анализ развития становления психологической помощи в XIX – начале XX века.

Ключевые слова: психика, душевнобольные, история психологии, Подолье.

Як самостійна наука психологія склалася у XIX столітті і довгий час вона рахувалася філософською та богословською дисципліною. Вивчення багатоманітних зв'язків сучасної